



صندوق خسارات بدنی

در رویه دادگاهها

گروه پژوهشی
انتشارات چراغ دانش



فهرست کلی

معرفی صندوق تأمین خسارات بدنی	۷
صندوق تأمین خسارات بدنی در آراء دیوان عالی کشور.....	۲۵
صندوق تأمین خسارات بدنی در آراء دادگاهها.....	۴۱
صندوق تأمین خسارات بدنی در نشست های قضایی	۵۳
صندوق تأمین خسارات بدنی در نظریات مشورتی.....	۵۹
صندوق تأمین خسارات بدنی در قوانین و مقررات	۹۱

فهرست جزئی

معرفی صندوق تأمین خسارات بدنی	۷
صندوق تأمین خسارت جانی.....	۹
گفتار اول: خسارت‌های قابل پرداخت از صندوق تأمین خسارت جانی	۹
گفتار دوم: میزان تعهدات صندوق خسارت بدنی	۱۲
گفتار سوم: منابع مالی صندوق تأمین خسارت بدنی	۱۲
گفتار چهارم: چگونگی اداره صندوق تأمین خسارت بدنی	۱۴
صندوق تأمین خسارات بدنی در آراء دیوان عالی کشور.....	۲۵
۱. پرداخت خسارات بدنی ناشی از تصادفات از صندوق تأمین خسارات‌های بدنی ...	۲۷
صندوق تأمین خسارات بدنی در آراء دادگاهها.....	۴۱
۱. عدم نفوذ توافق سلب حق ادعای زیان‌دیده علیه بیمه‌گر به لحاظ وجوه قواعد آمره بیمه	۴۳
صندوق تأمین خسارات بدنی در نشست های قضایی	۵۳
۱. ترتیب اثر به ارائه نظرات و مستند شرکت بیمه موضوع ماده ۲۲ قانون بیمه	۵۵
۲. ادعای مصدومیت جعلی از سوی راکبین موتورسیکلت	۵۷
صندوق تأمین خسارات بدنی در نظریات مشورتی.....	۵۹

۱. چگونگی پرداخت تفاوت دیه تا سقف دیه مرد از صندوق تأمین خسارت‌های بدنی مطابق ماده ۵۵۱ ق.م.ا. ۶۱
۲. ملاک پرداخت مبلغ بیمه ۶۲
۳. حق مراجعه به مقصر حادثه ۶۲
۴. مطالبه دیه از طرف وراث راننده ۶۳
۵. پرداخت خسارت از صندوق تأمین جانی ۶۴
۶. عدم شناسایی مقصر و پرداخت خسارت از صندوق تأمین جانی ۶۵
۷. عدم نیاز به دادخواست در مورد مطالبه دیه از بیت المال ۶۶
۸. عدم جواز ارسال پرونده جهت دریافت خسارت از صندوق تأمین خسارت بدنی .. ۶۷
۹. نحوه دریافت خسارت از صندوق خسارت بدنی ۶۸
۱۰. عدم نیاز به رای دادگاه جهت دریافت خسارت بدنی ۶۸
۱۱. مواردی که دریافت دیه نیاز به رأی دادگاه دارد. ۶۹
۱۲. عدم صدق عنوان دیه مبلغ پرداختی از صندوق تأمین خسارت بدنی ۷۰
۱۳. تاثیر گذشت در کاهش تعهدات صندوق تأمین خسارت بدنی ۷۰
۱۴. پرداخت دیه جرح از بیت المال ۷۱
۱۵. فرض شناخته نشدن مسئول حادثه ۷۱
۱۶. تشریفات دریافت خسارت از صندوق خسارت ۷۲
۱۷. امتناع صندوق از انجام تعهدات خود ۷۳
۱۸. تفاوت پرداخت دیه از بیت‌المال و مطالبه از صندوق تأمین خسارت‌های جانی . ۷۳
۱۹. وظایف مراجع قضائی و انتظامی در ارتباط با صندوق تأمین خسارت‌های بدنی. ۷۵
۲۰. عدم تسری مقررات مربوط به قانون بیمه شخص ثالث جدید در ارتباط با صندوق تأمین خسارت‌های بدنی به قبل از تصویب قانون..... ۷۸
۲۱. عدم نیاز به حضور صندوق تأمین جانی در جلسه دادگاه..... ۷۹
۲۲. عدم نیاز به حضور مقصر حادثه درمورد پرداخت خسارت ۷۹
۲۳. وصول خسارت در مورد راننده متواری ۸۰
۲۴. مفتوحی پرونده در دادسرا به جهت فرار کردن راننده‌ی مقصر ۸۰
۲۵. مطالبه خسارت از صندوق در فرض اعلام گذشت زیان دیده ۸۱

۲۶	تعهدات زائد بر مقدار مقرر در ماده ۱۰ قانون بیمه شخص ثالث	۸۲
۲۷	عدم پرداخت حقوق قانونی صندوق تأمین خسارت‌های جانی	۸۳
۲۸	اقدامات شرکت بیمه گر برای بازیافت خسارات	۸۳
۲۹	اقدامات صندوق تأمین خسارات جانی برای بازیافت خسارات	۸۴
۳۰	استرداد وجه پرداختی به وسیله شرکت بیمه	۸۵
۳۱	نحوه پرداخت خسارت منجر به صدمات بدنی در حوادث رانندگی از سوی شرکت‌های	۸۶
۳۲	حضور شرکت بیمه یا صندوق تأمین خسارت‌های بدنی	۸۷
۳۳	تقاضای تجدیدنظرخواهی از طرف بیمه	۸۸
۳۴	تشریفات مطالبه خسارت از صندوق تأمین خسارت	۸۹
۹۱	صندوق تأمین خسارات بدنی در قوانین و مقررات	
۹۳	قانون بیمه شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه	۹۳

فصل اول

معرفی صندوق تأمین
خسارات بدنی

صندوق تأمین خسارت جانے

مقنن به منظور حمایت از زیان دیدگان حوادث رانندگی، خسارت‌های بدنی وارده به اشخاص ثالث در شرایط خاص را نیز قابل جبران دانسته که منبع جبران آن صندوقی مستقل به نام «صندوق تأمین خسارت بدنی» می‌باشد. در بندهای آتی به آن خواهیم پرداخت.

گفتار اول: خسارت‌های قابل پرداخت از صندوق تأمین

خسارت جانی

برای پرداخت خسارت توسط صندوق تأمین خسارت بدنی سه شرط لازم است:

شرط اول: خسارت باید ناشی از حوادث رانندگی باشد، حوادث رانندگی را بند «پ» ماده ۱ قانون بیمه شخص ثالث مصوب سال ۱۳۹۵ چنین تعریف می‌کند: «هرگونه سانحه ناشی از وسایل نقلیه موضوع بند (ث) این ماده و محمولات آن‌ها از قبیل تصادم، تصادف، سقوط، واژگونی، آتش‌سوزی و یا انفجار یا هر نوع سانحه ناشی از وسایل نقلیه بر اثر حوادث غیر مترقبه.»

شرط دوم: حادثه اتفاق افتاده باید خسارت جانی (از قبیل ضرب یا جرح یا فوت) را موجب شود، همان‌طور که بند «الف» ماده ۱ نیز در تعریف خسارت بدنی مقرر می‌دارد: «هر نوع دیه یا ارش ناشی از صدمه به بدن مانند شکستگی، نقص عضو و از کارافتادگی عضو اعم از

جزئی یا کلی - موقت یا دائم، دیه فوت و هزینه معالجه با رعایت ماده (۳۵) این قانون به سبب حوادث مشمول بیمه موضوع این قانون.»

شرط سوم: طبق ماده ۲۱ قانون بیمه شخص ثالث جدید خسارت بدنی وارده به دلایل ذیل قابل پرداخت نباشد:

۱. فقدان بیمه‌نامه

۲. انقضای بیمه‌نامه

۳. بطلان قرارداد بیمه

۴. تعلیق یا لغو پروانه فعالیت شرکت بیمه

۵. وسیله نقلیه مسئول شناخته نشدن حادثه

۶. صدور حکم توقف یا ورشکستگی بیمه‌گر

۷. کسری پوشش بیمه‌نامه ناشی از افزایش مبلغ ریالی دیه

لازم به ذکر است که موارد فوق به صورت حصری نیست و مصادیق دیگری را هم می‌توان بر آن افزود از جمله ماده ۲۶ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۸ که مقرر می‌دارد: «در راه‌هایی که برای عبور عابران پیاده علائم، تجهیزات و مسیرهای ویژه اختصاص داده شده است عابران مکلفند هنگام عبور از عرض یا طول سواره‌رو با توجه به علائم راهنمایی و رانندگی منصوبه در محل از نقاط خط‌کشی شده، گذرگاه‌های غیر هم‌سطح و مسیرهای ویژه استفاده نمایند. هرگاه عابران به تکلیف مذکور

عمل ننمایند، در صورت تصادف با وسیله نقلیه، راننده مشروط به اینکه کلیه مقررات را رعایت نموده باشد و قادر به کنترل وسیله نقلیه و جلوگیری از تصادف یا ایجاد خسارت مادی و بدنی نباشد مسئولیتی نخواهد داشت. عدم مسئولیت راننده مانع استفاده مصدوم یا وراثت متوفی از مزایای بیمه نخواهد شد و شرکت بیمه با ارائه قرار منع تعقیب یا حکم برائت راننده ملزم به اجرای تعهدات موضوع بیمه نامه به مصدوم یا وراثت متوفی خواهد بود. چنانچه وسیله نقلیه بیمه نباشد، دیه عابر از صندوق موضوع قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ پرداخت می شود. رانندگان نیز موظفند در صورت عبور عابر پیاده از محله ای تعیین شده، با فاصله ای که به وسیله خط کشی پشت مسیر ویژه مشخص می شود توقف کامل کنند. در غیر این صورت برای آن ها مبلغ دویست هزار ریال قبض جریمه صادر می شود...» و ایضاً ماده ۵۵۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مقرر می دارد: «در کلیه جنایاتی که مجنی علیه مرد نیست، معادل تفاوت دیه تا سقف دیه مرد از صندوق خسارت های بدنی پرداخت می شود»

گفتار دوم: میزان تعهدات صندوق خسارت بدنی

تبصره ۱ ماده ۲۱ قانون بیمه شخص ثالث جدید، میزان تعهدات صندوق برای جبران خسارت بدنی را به ماده ۸ این قانون ارجاع می‌دهد که در آن مقرر شده است: «حداقل مبلغ بیمه موضوع این قانون در بخش خسارت بدنی معادل حداقل ریالی دیه یک مرد مسلمان در ماه‌های حرام با رعایت تبصره ماده (۹) این قانون است و در هر حال بیمه‌گذار موظف به اخذ الحاقیه نمی‌باشد. همچنین حداقل مبلغ بیمه موضوع این قانون در بخش خسارت مالی دو و نیم درصد (۲/۵٪) تعهدات بدنی خواهد بود. بیمه‌گذار می‌تواند برای جبران خسارت‌های مالی بیش از حداقل مزبور، در زمان صدور بیمه‌نامه یا پس از آن، بیمه تکمیلی تحصیل کند.»

گفتار سوم: منابع مالی صندوق تأمین خسارت بدنی

منابع مالی صندوق تأمین خسارت‌های بدنی به شرح زیر است:

۱. هشت درصد (۸٪) از حق بیمه، بیمه اجباری موضوع این قانون
۲. مبلغی معادل حداکثر یک سال حق بیمه، بیمه اجباری که از دارندگان وسایل نقلیه‌ای که از انجام بیمه موضوع این قانون خودداری نمایند وصول خواهد شد. نحوه وصول و تقسیط مبلغ مذکور و سایر ضوابط لازم این بند به پیشنهاد بیمه مرکزی ایران به تصویب مجمع عمومی صندوق خواهد رسید.

۳. مبالغی که صندوق پس از جبران خسارت زیان دیدگان بتواند از مسئولان حادثه وصول نماید.

۴. درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری وجوه صندوق

۵. بیست درصد (۲۰٪) از جرائم وصولی راهنمایی و رانندگی در کل کشور

۶. بیست درصد (۲۰٪) از کل هزینه‌های دادرسی و جزای نقدی وصولی توسط قوه قضائیه و تعزیرات حکومتی

۷. جرائم موضوع بند (پ) ماده ۴، ماده (۴۴) و بند (ت) ماده (۵۷) این قانون

۸. کمک‌های اعطایی از سوی اشخاص حقیقی یا حقوقی

در صورت کمبود منابع مالی صندوق، دولت موظف است در بودجه سنواتی سال بعد کسری منابع صندوق را تأمین نماید. درآمدهای صندوق از مالیات و هرگونه عوارض و هزینه‌های دادرسی و اوراق و حق الاجرا معاف می‌باشد. اسناد مربوط به مطالبات و پرداخت‌های خسارت صندوق تأمین خسارت‌های بدنی در حکم اسناد لازم‌الاجرا است.

عدم پرداخت حقوق قانونی صندوق تأمین خسارت‌های بدنی از سوی شرکت‌های بیمه «در حکم دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه عمومی» می‌باشد. مصرف درآمدهای صندوق در مواردی به جز موارد مصرح در این قانون ممنوع بوده و در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه عمومی می‌باشد. در ادامه ماده ۲۷ به این صندوق اجازه می‌دهد موجودی‌های نقدی مازاد

خود را نزد بانک‌ها سپرده‌گذاری یا اوراق مشارکت خریداری نمایید، مشروط بر آنکه سرمایه‌گذاری‌های مذکور به نحوی انجام گیرد که همواره امکان پرداخت خسارت کامل به زیان دیدگان مشمول تعهدات صندوق وجود داشته باشد.

گفتار چهارم: چگونگی اداره صندوق تأمین خسارت بدنی

چگونگی اداره این صندوق بر اساس اساسنامه‌ای است که به پیشنهاد وزیر امور اقتصاد و دارایی تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید در جهت انجام تکلیف قانونی مذکور آیین‌نامه چگونگی اداره تأمین صندوق خسارت‌های بدنی در مورخ ۱۳۸۸/۹/۲۲ در ماده ۲۲ به تصویب وزیران کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک رسیده و این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۳ مورد تأیید مقام محترم ریاست جمهوری قرار گرفته است.

صندوق دارای شخصیت حقوقی مستقل است و اداره آن در امور مالی، معاملاتی، استخدامی و تشکیلاتی بر اساس مقرراتی خواهد بود که در بیمه مرکزی مجری می‌باشد. بالاترین مقام در اجرای مقررات یادشده مدیر صندوق خواهد بود. ارکان صندوق به شرح زیر تعیین می‌شود:

۱. مجمع عمومی

۲. هیئت نظارت

۳. مدیر صندوق

۴. بازرس (حسابرس)

به ترتیب به طریقه تشکیل اعضای ارکان صندوق می پردازیم.

الف) مجمع عمومی صندوق: مجمع عمومی صندوق متشکل از اعضای زیر می باشد:

۱. وزیر امور اقتصادی و دارایی

۲. وزیر صنعت، معدن و تجارت

۳. وزیر دادگستری

۴. وزیر تعاون، کار و امور اجتماعی

۵. دادستان کل کشور (بدون حق رأی)

۶. رئیس کل بیمه مرکزی ایران

وفق متن ماده ۲۸ این قانون و بندهای ذیل آن: «وزیر امور اقتصادی و دارایی رئیس مجمع می باشد... مجمع عمومی صندوق حداقل یک بار در سال تشکیل می شود. مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده نیز به تقاضای هریک از اعضاء به دعوت رئیس مجمع تشکیل می شود.»

یکی از نمایندگان عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، به پیشنهاد کمیسیون مذکور و تصویب مجلس شورای اسلامی به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی در جلسات مجمع شرکت می کند. مدیر صندوق بدون حق رأی دبیر مجمع عمومی است.

اعضای هیئت نظارت صندوق عبارت از نمایندگان وزرای امور اقتصادی و دارایی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دادگستری، دادستان کل کشور (بدون حق رأی)، بیمه مرکزی و اتحادیه (سندیکای) بیمه‌گران ایران است. اعضای هیئت نظارت غیر از مدیر صندوق به صورت غیرموظف خواهند بود؛

نماینده وزیر امور اقتصادی و دارایی در هیئت نظارت، مدیر صندوق است که دبیر هیئت نظارت نیز خواهد بود. مدیرعامل ستاد مردمی رسیدگی به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند بدون حق رأی در جلسات هیئت نظارت شرکت می‌کند.

مدیر صندوق به پیشنهاد رئیس کل بیمه مرکزی و تصویب مجمع عمومی انتخاب و با حکم رئیس مجمع عمومی برای مدت چهار سال منصوب می‌شود. انتخاب مجدد مدیر صندوق برای یک دوره بلامانع است. مجمع عمومی می‌تواند نسبت به عزل مدیر صندوق قبل از پایان مدت مذکور اتخاذ تصمیم کند.

مرکز اصلی صندوق، تهران است. در صورت لزوم با تصویب مجمع عمومی می‌تواند در مراکز استان‌ها شعبه ایجاد یا نمایندگی اعطاء کند. اقامه دعوی علیه صندوق در محل استقرار شعب صندوق نیز ممکن است. وظایف و اختیارات مجمع عمومی، هیئت نظارت و مدیر صندوق و نیز نحوه انتخاب و وظایف و اختیارات حسابرس به موجب اساسنامه مصوب هیئت وزیران تعیین می‌شود.